

IQTISODIYOTDA RAQOBATBARDOSHLIGINI OSHIRISH MAQSADIDA INVESTITSIYALARDAN FOYDALANISH ISTIQBOLLARI

Ergashev Oybek Xaydaraliyevich

Iqtisodiyot fakulteti 2-kurs magistranti University of Business and Science

Milliy iqtisodiyotni rivojlantirishda investitsiyalarning roli va ahamiyatini tadqiq etishda makroiqtisodiy barqarorlikni ta'minlash va iqtisodiy o'sishga erishishning asosiy omillaridan biri – respublika iqtisodiyotiga ishlab chiqarish omillari (yer, kapital, ishchi kuchi) hamda ularning tarkibidagi muhim o'ringa ega bo'lgan investitsiyalarning, avvalambor, to'g'ridan-to'g'ri investitsiyalarning samarali joylashtirilishi hisoblanadi. Shu sababli, investitsiyalarning samaradorligi iqtisodiyotda takror ishlab chiqarishni rivojlantiruvchi asosiy omil ekanligini ko'rish mumkin.

Ta'kidlash lozimki, "Samarali investitsiyalar makro, mezo va mikro darajadagi butun iqtisodiy muammolarni hal qiladi, shuningdek, iqtisodiyotni isloh qilish va uni qayta qurish uchun qulay shart-sharoitlarni yaratadi. Xususan, investitsiyalar mamlakat moliya-kredit tizimining samarali ishlashini ta'minlaydigan elementdir". Yuqoridagilar asosida mamlakat iqtisodiy rivojlanishida xorijiy investitsiyalarning ham ahamiyatini alohida qayd etish lozim. Milliy iqtisodiyot rivojlanishini jadallashtirish orqali yuqori samarador investitsiyalarni jalb etish, bu orqali iqtisodiy o'sishni ta'minlash mumkin. Binobarin, milliy iqtisodiyotda barqaror iqtisodiy o'sishga erishish, ishlab chiqarishga innovatsiyalarni keng joriy etish, samarali bandlikka erishish va aholi daromadlarini oshirishda investitsiyalar, shu jumladan, xorijiy investitsiyalarning o'rini beqiyosdir.

Bugungi kunga kelib, mamlakatimizda investitsiyalarga bo'lgan e'tiborning kuchayishi va qulay investitsion muhitning yaratilishi investitsion faoliyatning rivojlantirilishiga ijobiy ta'sir qilmoqda. Milliy iqtisodiyotga xorijiy investitsiyalarni jalb etishning xorijiy tajribalar va ichki imkoniyatlarni hisobga olgan holda, erishilgan aniq yutuq va muvaffaqiyatlarning keng hamda atroflicha tahlili asosida ta'kidlash mumkinki, mamlakatimiz hukumati oldida turgan dolzarb masalalardan biri bu qulay investitsion muhitning yaratilishi-shidir. Shuningdek, mamlakatimiz taraqqiyotining ustuvor yo'nalishlari va rivojlanish dasturlarini ishlab chiqish, makro va mikro darajadagi loyihalarni amalga oshirishda asosiy e'tibor xorijiy investitsiyalarga qaratilayotganligini ta'kidlash kerak.

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh.M.Mirziyoyev ta'kidlaganidek: "Mamlakatimizning iqtisodiy rivojlanishi ko'p jihatdan faol investitsiya siyosatiga bog'liq. Shu asosda davlatimizning raqobatbardoshligi va eng asosiysi, aholi farovonligi

tubdan oshishi, yangi korxonalar va tarmoqlar, yangi ish o'rinlari yaratilishini, o'ylaymizki, tushuntirib o'tirishning hojati yo'q"⁶⁵

Investitsiyalarning, shu jumladan, xorijiy investitsiyalarning mikro darajadagi o'rnini va ahamiyati ham muhim hisoblanadi. Tadbirkorlik subyektlariga xorijiy investitsiyalarni jalb etilishi ishlab chiqarish samaradorligining o'sishi, mahsulot sifatining oshishi, ish haqi darajasining o'sishi bilan birga jahon bozorlariga samarali integratsiya bo'lishida asosiy omildir. Bugungi kunda moliyaviy-iqtisodiy mobillikning tobora kengayishi va mamlakatlarning tashqi iqtisodiy faoliyatining rivojlanishida tadbirkorlik faoliyatining xorijiy investitsiyalar yordamida raqobatbardosh mahsulotlar ishlab chiqarish, ularni o'z bozoriga yetkazish va yuqori samaradorlikda erishish asosiy maqsad sifatida belgilangan. Shuningdek, investitsiyalar moliya bozorining ham samarali ishlashiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Bu yo'nalishda, xorijiy investorlarning portfel investitsiyalar shaklida milliy iqtisodiyotga sarmoya kiritishlari mamalakatda ishlab chiqarishni rivojlantirishga bilvosita ta'sir ko'rsatadigan kredit, qimmatli qog'ozlarni sotib olish natijasida ishlab chiqarishni mablag' bilan ta'minlash imkoniyati hosil bo'ladi. Milliy iqtisodiyotga jalb qilinayotgan xorijiy investitsiyalarning miqdorini keskin oshirib borish va ulardan yuqori samaradorlikda foydalanish iqtisodiyotni yuksaltirishda dolzarb masalalardan biri hisoblanadi. Jahon tajribasi shuni ko'rsatadiki, hech bir davlat alohidalashgan holda, boshqa mamlakatlarning ilm-fan va texnika sohasida erishgan yutuqlaridan foydalanmasdan barqaror rivojlanishi mumkin emas. O'zbekiston iqtisodiyotida chuqur iqtisodiy islohotlar, tarkibiy o'zgarishlar amalga oshirilgan ekan, uni xorijiy investitsiyalardan samarali foydalanishsiz erishilishini tasavvur qilib bo'lmaydi. O'zbekiston milliy iqtisodiyotiga xorijiy investitsiyalarni keng jalb qilishda xalqaro moliya institutlari bilan bevosita aloqada bo'lish iqtisodiyotni barqarorlashtirishdagi, real sektorni industrialashtirish va taraqqiy etgan davlatlar qatorida joy egallashining dolzarb yo'nalishidir.

Ta'kidlash lozimki, xorijiy investorlar o'z kapitalini investitsiyalash jarayonida bir qator jihatlarga va yaratilgan shart-sharoitlarga e'tibor qaratadi:

- mamlakatning tinchligi, ijtimoiy-iqtisodiy barqarorligi, xorijiy investorlar uchun yaratilgan shart-sharoitlar va imtiyozlar;
- investorlar huquqlarini himoya qilinganligi, erkin faoliyat ko'rsatishlari uchun qonuniy asoslarning shakllanganligi;
- investitsiya loyihalarini ishlab chiqarish va amalga oshirishda xom ashyo zaxiralari ko'lami va yaqinligi, ishchi kuchi va malakali mutaxassislar bilan ta'minlanganlik darajasi;
- iqtisodiy va ijtimoiy infratuzilmaning holati (elektrenergiya, gaz, suv, kanalizatsiya, avtomobil va temir yo'l);

---

⁶⁵ O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyevning Tashqi ishlar vazirligi va mamlakatimizning xorijiy davlatlardagi elchixonalarini faoliyatiga bag'ishlangan yig'ilishdagi nutqi. 2019-yil 12-yanvar.
<https://president.uz/oz/lists/view/1423>

- investor o'z faoliyati davomida olgan foydasini milliy valyutadan xorijiy valyutaga erkin ayirboshlash imkoniyati.

O'zbekiston iqtisodiyotiga kiritilgan investitsiyalarning mamlakat YaIM hajmidagi ulushi aks ettirilgan. Unga ko'ra, 2017-yilda YaIM hajmi 317 476,4 mlrd. AQSh dollarini tashkil etgan bo'lsa, iqtisodiyotda asosiy kapitalga kiritilgan investitsiyalarning YaIMdagi ulushi 23,9 foizni tashkil etgan. 2018-yilda respublikada YaIM hajmi 426 641,0 mlrd. AQSh dollarini tashkil etgan. Mazkur yildagi YaIM hajmida investitsiyalarning ulushi 30,6 foiz bo'lgan. Ushbu ko'rsatkich oldingi yilga nisbatan 6,7 foiz ko'p demakdir. Shuningdek, 2019-yilda YaIMning hajmi 532712,5 mlrd. AQSh dollariga yetib, asosiy kapitalga kiritilgan investitsiyalarning ulushi 38,3 foizdan iborat bo'lgan. 2020-yilda YaIM hajmi 2019-yilga nisbatan 71 foizdan ortiqqa o'sgan bo'lsada, investitsiyalarning YaIMdagi ulushi oldingi yilga nisbatan 2,1 foizga pasayib, 36,2 foizni tashkil qilgan. Albatta, asosiy kapitalga yo'naltirilgan investitsiyalarning YaIMdagi ulushining kamayishining asosiy sabablaridan biri – koronavirus pandemiyasining iqtisodiy faoliyatga ko'rsatgan salbiy ta'siri bilan izohlash o'rinli, deb hisoblaymiz.

Ammo, 2021-yilda ham asosiy kapitalga kiritilgan investitsiyalarning mamlakatimiz YaIM hajmidagi ulushi 32,4 foizni tashkil etgan bo'lsada, ushbu ko'rsatkich 2019-yilga nisbatan 5,9 foizga, 2020-yilga nisbatan 3,8 foizga kam hisoblanadi. Ushbu pasayish tendensiyasiga bir qancha omillarni sabab qilsak bo'ladi. Birinchi navbatta xorijiy investitsiyalar oqimining pasayishi holatining sababi pandemiya oqibatlarining dunyo miqyosida ham to'liq bartaraf etilmaganligi bo'lsa, ikkinchidan yirik geosiyosiy mojarolar asnosida Rossiya-Ukraina munosabatlarining keskinlashuvi bilan izohlash maqsadga muvofiqdir.

Bu borada tahlilchilarning ta'kidlashicha, "Rossiya Federatsiyasining Ukrainada maxsus operatsiyani amalga oshirishi sababli Rossiyaga nisbatan Yevropa ittifoqi va boshqa ayrim mamlakatlar iqtisodiy sanksiyalar qo'yishdi. O'z navbatida Rossiya ham aks choralarini ko'rishdi. Oqibatda jahon bozori konyukturasida katta o'zgarishlar sodir bo'ldi. 14-mart kuni Rossiyaning Yevrosiyo Ittifoqi mamlakatlariga don mahsulotari va o'simlik yog'ini eksportini to'xtatishi, 31-martda Yevropa mamlakatlariga tabiiy gazni rublda sotishi va hokazolardan so'ng jahon iqtisodiyotiga salbiy ta'sir o'tkazdi. Xususan, Rossiya Federatsiyasi va Ukraina mamlakatlari o'rtasidagi vaziyat jahon iqtisodiyotida o'sishning sekinlashuvi va inflatsiya darajasining oshishi kabi oqibatlarda namoyon bo'ladi".

"Mikrokreditbank" tomonidan kichik tadbirkorlik tuzilmalariga 2017 yilda, 159,7 mlrd. so'm hajmida yoki 2016 yilga nisbatan 1,3 barobar ko'p mikro moliyaviy xizmatlar ko'rsatildi. Qishloq joylarda oilaviy biznes va hunarmandchilikni rivojlantirish maqsadida 2017 yilda ko'rsatilgan mikro moliyaviy xizmatlar miqdori 2016 yilga nisbatan 1,8 barobar o'sib, 54,1 mlrd. so'mdan ortiq bo'ldi.

Shuningdek, xotin-qizlar bandligini ta'minlashga banklar tomonidan 129,5 mlrd so'm ajratildi. Bundan tashqari, oilaviy tadbirkorlik va hunarmandchilikni qo'llab-

quvvatlash uchun 24 mlrd so'm, shaxsiy yordamchi va dehqon xo'jaliklariga yirik shoxli qoramollar xarid qilishga 20,8 mlrd so'm, kichik biznes va xususiy tadbirkorlik sub'ektlariga, dehqon va fermer, shaxsiy yordamchi xo'jaliklarga qishloq xo'jaligi mahsulotlari etishtirish va qayta ishlash, parrandachilik, asalarichilik va baliqchilikni rivojlantirish uchun 142,5 mlrd so'm miqdorida kredit mablag'lari yo'naltirildi.

O'tgan 2018 yilda banklar kichik biznes sub'ektlarini moliyaviy qo'llab-quvvatlashga, avvalambor, ularning biznes loyihalarini imtiyozli shartlar asosida kreditlashga katta e'tibor qaratilgan. Soha sub'ektlariga barcha moliyalashtirish manbalari hisobidan 5 trln. so'mdan ortiq miqdorda mablag'lar yo'naltirish choralari ko'rilgan. Mazkur resurslarning qariyb 1 trln. so'mini mikrokreditlar tashkil etgan.

Hozirgi paytda oilalarni ijtimoiy himoya qilish, ularga moddiy va ma'naviy yordam ko'rsatish, xususan, uy-joy bilan ta'minlash maqsadida tijorat banklari shaharlar, tumanlar markazlari va shahar posyolkalarida 2018-2019 yillarda 600 ta 48 kvartirali uy-joyqurilishi loyihasini amalga oshirmoqda. Loyiha qiymati 672 mlrd so'mni tashkil etadi. Eslatib o'tamiz, ushbu zamonaviy uylarni olish uchun ipoteka kreditlari 20 yil muddatga Markaziy bankning qayta moliyalash stavkasidan oshmagan foizda, uch yillik imtiyozli davr bilan taqdim etiladi.

O'zbekiston Respublikasida yangidan shakllantirilayotgan inson taraqqiyoti konsepsiyasining asosiy mazmuni jamiyatda oila faravonligini yaxshilash, ularning barqarorligini ta'minlash va yashash sharoitlarini tubdan o'zgartirish zarur, degan tamoyilga asoslanadi. Shu bilan birgalakda ushbu masalani ijtimoiy-falsafiy, psixologik va pedagogik g'oyalarga asoslanuvchi ilmiy-metodik ta'minoti umum insoniy qadriyatlarga mansubligi va milliy madaniyatni qayta tiklash va mustahkamlash, O'zbekiston xalqlari ma'naviy merosini rivojlantirish va jahon sivilizatsiyasi bilan boyitish nuqtai nazaridan qarab chiqishni taqazo etadi.

Mustaqilikka erishganimizdan boshlab oilalar haqida g'amxo'rlik davlat siyosatining diqqat markazida bo'lib keldi. Mahallalarni o'z-o'zini boshqarish siyosati oilalarning mustahkamlanishiga, salohiyatini oshirishga ularni moddiy va ma'naviy rag'batlantirishga muhim omil bo'lib xizmat qilmoqda.

O'z-o'zini boshqarish tizimi oila farovonligini oshirish, mahallada aholi tinchligini saqlash, oiladagi kelishmovchilikliklarni bartaraf etish, farzandlar tarbiyasiga yaqindan yondoshish kabi tamoyillarni o'z ichiga oladi. O'zbekiston mustaqillik yo'lida dadil qadam tashlab borar ekan, jamiyatdagi o'zgarishlar va uning istiqboliga davlat siyosati darajasida qarashlikni taqazo etmoqda. Respublikamizda amalga oshirilayotgan bu boradagi barcha ijobiy ishlar demokratik davlatchilikning o'ziga xos rivojlanish jarayonida ma'naviy-ma'rifiy, tarbiyaviy sohada ham ijobiy o'zgarishlar ro'y bermoqda. Bunda har bir yilning bir-biri bilan bog'liq ravishda nomlanishi va bu borada amalga oshirilayotgan ishlar diqqatga sazovordir.

Bu masalalarga mamlakatimiz rahbariyati, shaxsan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh.Mirzyoyev tomonidan oilaviy tadbirkorlikka katta ahamiyat bermoqda. Boisi, biron-bir xo'jalik yuritish shakli oilaviy tadbirkorlik faoliyatichalik o'zgaruvchan,

bozorga moslashuvchan emas. Qolaversa, oilaviy biznes oila a'zolarining mehnat asoslanganligi bois, o'zaro aldash, resruslarni isrof qilish degan tushunchalar begona bo'lib, oila daromadining asosiy manbaidir.

Jahon tajribasiga ko'ra, rivojlangan mamlakatlarda aholi bandligini ta'minlash va ishsizlikning kamaytirish borasida kichik biznes va xususiy tadbirkorlikka ustuvorlik qaratilgan. Boisi, kichik biznesning ixcham va harakatchanligi, bozor kon'yunkturasi o'zgarishlari va iste'molchilar ehtiyojlariga nisbatan tez moslasha olishi uni jahon iqtisodiy inqirozi davrida yangi ish o'rinlarini yaratish va aholi daromadini oshirish borasida eng qulay va maqbul vositaga aylantiradi. O'zbekistonda amalga oshirilayotgan iqtisodiy islohotlarning hozirgi bosqichida kichik biznes va xususiy tadbirkorlikni rivojlantirish, unga keng iqtisodiy erkinlik berish bilan tavsiflanadi. Buning negizi oilaviy tadbirkorlik yotadi desak, mubolag'a bo'lmaydi. Oilaviy tadbirkorlik kapital taqchilligi sharoitida ko'p mablag' talab etmaydigan xo'jalik faoliyati sifatida resurslar aylanmasining yuqori sur'atlarini ta'minlaydi, iqtisodiyotni qayta qurish, iqtisodiy nobarqarorlik va resurslar cheklanganligi sharoitida iste'mol bozorini shakllantirish va uni to'ldirish muammosini tez hamda tejamli tarzda hal etadi. Kichik korxonalar iste'mol talabining o'zgarishiga darhol moslashadi va shu yo'l bilan iste'mol bozorida zaruriy muvozanatni ta'minlaydi. Shu sababdan mamlakatimizda kichik biznesni rivojlantirish asosida yangi ish o'rinlarini yaratish, aholini, birinchi navbatda, yoshlarni ishga joylashtirish muammosiga g'oyat katta e'tibor berilmoqda.

3.1-jadval

Namangan viloyatida kichik biznes va xususiy tadbirkorlikning iqtisodiyot tarmoqlaridagi asosiy ko'rsatkichlari hajmi⁶⁶

Yillar	Sanoat (mlrd.so'm)	Qurilish (mlrd.so'm)	Bandlik (ming kishi)	Eksport (mln.AQSH.dol)	Import (mln.AQSH.dol)	Savdo (mlrd.so'm)	Qishloq, o'rmon va baliq xo'jaligi (so'm)	Xizmatlar (mlrd.so'm)	Yuk tashish (mln.tonna)	Yuk aylanmasi (mln.tonna-km)	Yo'lovchi tashish (mln.yo'lovchi)	Yo'lovchi aylanmasi (pass.km)
2010	429,1	284,2	641,	291,	93,9	1119,3	2138,8	786,2	9,6	157,	276,	4890,
2011	609,2	391,9	674,	44,7	66,2	1508,3	3343,9	1034,9	11,	226,	302,	5398,
2012	784,6	455,6	703,	42,3	89,2	1929,0	3960,2	1291,4	12,	232,	318,	5785,
2013	962,2	651,8	738,	58,5	127,	2536,7	4763	1677,6	12,	247,	338,	6262,

⁶⁶ O'ZBEKISTON STATISTIKA BOSH BOSHQARMASI www.stat.uz

2014	1385,	839,1	778,	100,	146,	3108,9	5896,8	2248,9	15,	268,	357,	6770,
2015	1773,	956,1	806,	85,0	117,	3844,8	7429,3	2454,0	15,	277,	379,	7276,
2016	2410,	1226,	834,	139,	293,	4860,7	8539,7	3358,5	18,	330,	404,	7749,
2017	3352,	1363,	863,	177,	327,	5768,4	11173,	3647,2	19,	355,	428,	8161,
2018	4745,	2072,	872,	209,	446,	7088,3	13595,	4218,7	26,	445,	442,	8424,
2019	5002,	3310,	916,	291,	529,	8685,2	16424,	5176,4	24,	519,	444,	8501,
2020	5471,	4101,	884,	195,	376,	10422,	18798,	5842,3	24,	539,	397,	7591,
2021	7174,	5247,	991,	253,	474,	14216,	22671,	11786,	27,	583,	423,	7979,

Prezidentimiz ta'kidlaganlaridek, "2017 yilda mamlakatimizda kompleks chora-tadbirlar dasturini amalga oshirish hisobidan qariyb 1 millionta yangi ish o'rni tashkil etildi. Bu ish o'rinlarining 62 foizga yaqini qishloq joylarda yaratildi. Bu borada kichik biznes va xususiy tadbirkorlikni rivojlantirish evaziga 485 ming kishi, kasanachilikning barcha shakllarini kengaytirish hisobidan esa 218 ming kishi ish bilan ta'minlandi. Ushbu ko'rsatkichlarni mamnuniyat bilan qayd etar ekanmiz, bu vazifa joriy va kelgusi yillarda ham ijtimoiy-iqtisodiy dasturlarimizning markazida bo'lishi lozimligini barchamiz yaxshi anglaymiz, albatta". Bu masalada oilaviy tadbirkorlikni rivojlantirish va shu orqali ish o'rinlarini yaratishga ham ahamiyat berish darkor.

Sir emas, bugungi kunda respublikamizda qayta ishlash sanoatining, ayniqsa qishloq xo'jalik xomashyosini qayta ishlash tarmoqlarining rivojlanishi darajasi talab darajasida emas. Masalan, paxta tolasini qayta ishlash darajasi 2016 yilda respublikamiz bo'yicha 23,6 foizni, 2017 yilda esa 14,5 foizni tashkil etdi, xolos. Ekspert baholariga ko'ra, 2017 yilda respublikamiz bo'yicha 10,94 million donadan ko'proq teri xomashyosi tayyorlandi. Ammo uning bor yg'i 52,3 foizi, ya'ni 5,72 million donasi tayyorlandi, xolos. Chunki terini qayta ishlash korxonalari tomonidan ularni qayta ishlash uchun yetarli talab bildirilmagan.

Teri-charm sanoatini rivojlantirish borasidagi chora-tadbirlar teri xomashyosiga talabning ortishiga olib kelishi sababli 2018 yilda tayyorlanishi mo'ljallanayotgan 11,66 million dona teri xom ashyosining 72,3 foizini, ya'ni 8,43 million donasini qayta ishlash ko'zda tutilmoqda.

XULOSA

Milliy iqtisodiyotni rivojlantirishda investitsiyalar, ayniqsa, xorijiy investitsiyalar o'rnini oshirishning iqtisodiy ahamiyati va nazariy asoslarini o'rganish natijasida quyidagi muhim xulosalar shakllantirildi:

Mamlakatimiz iqtisodiyotini rivojlantirishda kutilayotgan darajada samara beradigan investitsiya loyihalarini yaratish va moliyalashtirish va uning asosida yangi

ish o'rinlarini yaratib, aholi bandlik darajasini oshirish juda muhim rol o'ynaydi. Bunday ijobiy natijalarga erishish uchun iqtisodiyotimizga sarmoya kiritishga qiziqayotgan investorlarga yetarlicha shart-sharoitlarni yaratib berishimiz lozim;

Investitsiya loyihasi tashkiliy, huquqiy, ijtimoiy, ekologik, iqtisodiy jihatdan to'liq va mukammal hisobkitoblar yordamida asoslangan yuridik hujjat hisoblanib, puxta tayorlagan investitsiya loyihalari orqali mamlakatdagi ishlab chiqarish sohalariga samarali yo'naltirilgan mablag'lar natijasida, yuqori iqtisodiy o'sish ko'rsatkichlariga erishish mumkin bo'ladi;

Viloyatimizda 487597 ta xonadon bo'lib, unda 2848,8 ming nafar aholi istiqomat qiladi. Ushbu xonadonlar oila a'zolari mehnati, yerdan unumli foydalanishlari hisobiga 2019 yilda 25764 tonna g'alla yetishtirdilar. Ozuqa ekinlari 22764 tonnani tashkil etdi. Sabzavot yetishtirish 256734 tonna, kartoshka 98048 tonna, 23029 tonna, meva 74862, uzum 62353 tonnani tashkil qildi. Bu ko'rsatkichlardan bilish mumkin viloyatimizni barcha tumanlarida oilaviy tadbirkorlikni bir ko'rinishi bo'lgan tomorqa xo'jaligidan daromad olish yil sayin ortib bormoqda. Tumanlar bo'yicha olganda, Chust, To'raqo'rg'on va Namangan shahrida xonadonlar soni va shunga mos ravishda ekin yetishtirish natijalari ham yuqoridir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Abdullaev O. Mamlakatlar va mintaqalar iqtisodiyoti. – T.: “Yangi asr avlodi”, 2009.
2. Aydarxanov M. Osnovi ekonomicheskoy teorii. Uchebnik. M.: Foliant. 2017. 432 s.
3. Akimov, V.V. Ekonomika otrasli: Uchebnik / V.V. Akimov, A.G. Gerasimova, T.N. Makarova [i dr.]. — M.: ITS RIOR, 2018. — 286 c.
4. Akimov, V.V. Ekonomika otrasli (stroitelstvo): Uchebnik / V.V. Akimov, T.N. Makarova, V.F. Merzlyakov, K.A. Ogay. — M.: NITS INFRA-M, 2017. — 320 c.
5. Andreev, A.V. Regionalnaya ekonomika: Uchebnik dlya vuzov. Standart tretego pokoleniya / A.V. Andreev, L.M. Borisova, E.V. Pluchevskaya. - SPb.: Piter, 2012. - 464 c.
6. Basovskiy, L.E. Ekonomika otrasli: Uchebnoe posobie / L.E. Basovskiy. — M.: NITS INFRA-M, 2017. — 145 c.